

Havik *Accipiter gentilis* bekoopt mogelijke ontmoeting met marters met de dood

Aaldrik H. Pot

Roofvogels en Boom- en Steenmarter kunnen elkaar het leven behoorlijk zuur maken. In 2007 werd in de boswachterij Veenhuizen een dode Havik gevonden die hoogstwaarschijnlijk werd gepredeerd door een marter. In dit korte artikel wordt ingegaan op dit specifieke geval en worden een aantal andere voorbeelden aangehaald waarbij niet altijd de roofvogel het slachtoffer hoeft te zijn.

In de boswachterij Veenhuizen (865 ha) zag ik op 23 maart 2007 tijdens een roofvogelinventarisatie een dode roofvogel in een lariks hangen. Het dier hing op een meter of vijf hoogte in een vorkje. Het ging om een onvolwassen Havik. Toen de vogel met veel moeite uit de boom was gehaald, bleek de kop te zijn afgebeten en waren er bijtsporen in een schouder aanwezig. Het was een forse vogel met een spanwijdte van circa 110 centimeter waaruit ik opmaakte dat het om een vrouwtje ging (Bijlsma 1993).

Het nest van de Haviken, ook in een Japanse lariks, ongeveer acht meter van de vindplaats, leek te zijn verlaten. De week ervoor werd hier nog volop geroepen door het havikenpaar. In hetzelfde seizoen werden overigens op dit nest, door een nieuw vrouwtje, alsnog twee jongen grootgebracht. De nestboom en de boom waarin de Havik werd gevonden, hadden via een derde boom kroonaansluiting.

In het bewuste bosperceel, dat voornamelijk uit Japanse lariks, fijnspar en douglas bestaat, waren geregeld marterkeutels gevonden. Hierdoor vatte het idee post, dat de Havik door een marter te grazen was genomen. Het volgende kan zijn gebeurd. Het roestende havikvrouwtje is overrompeld door een marter. Die heeft de buit vervolgens mee willen nemen naar een andere plek. Het is aannemelijk dat de marter zich wilde verplaatsen over de grond en de Havik mee naar beneden heeft proberen te slepen. Hier moet de Havik zijn vast komen te zitten in de takvork. Ook is mogelijk dat de Havik,

die te groot is om in één keer op te eten, expres door de marter in de vork is vastgezet om daarmee de kans te verkleinen dat de prooi door aaseters zou worden gevonden. De Havik is door mij in een greppel gelegd en toen ik de volgende dag foto's wou maken, was het dier verdwenen.

Lef hebben

In de boswachterij Veenhuizen komen zowel Boom- als Steenmarter voor. Voor wat betreft de Boommarter zijn er twee duidelijke territoria, waarin elk jaar voorplanting plaatsvindt. Van de Steenmarter is het aantal individuen of territoria niet bekend. Beide martersoorten zijn ongeveer even groot. Ook Steenmarters klimmen in bomen en het terrein- en biotoopgebruik overlappen elkaar in een versnipperd landschap als dat rond Veenhuizen. Het is dus niet met zekerheid te zeggen welke van de twee marterachtigen verantwoordelijk is geweest voor deze daad, al gaat Mathias Herrmann er in zijn uitgebreide steenmarterstudie (Herrmann 2004) vanuit dat Steenmarters niet in de boomkruinen jagen. Boommarters doen dat wel.

Beide soorten hebben een romplengte van zo'n 45 centimeter (mannetjes) en een gewicht van 1500 tot 2000 gram. Mannetjes zijn bij beide soorten groter en zwaarder dan de vrouwtjes (Lange 1994). Het gewicht van de gepredeerde Havik-vrouw is onbekend, maar ligt gemiddeld rond de 1200 gram (Bijlsma 1993). Normaal staan er veel kleinere prooien op het menu van marters, zoals zangvogels, muizen, eekhoorns, eieren en bosvruchten. Je moet als marter dus wel lef hebben om een Havik als prooi uit te kiezen.

Het geval in de boswachterij Veenhuizen blijkt niet uniek te zijn. Rob Bijlsma heeft op de Veluwe twee van dergelijke gevallen meegemaakt. Henk-Jan Ottens heeft in de boswachterij Hooghalen (2001) eens een bijna volgroeid wespeneienvjong bij een nest gevonden dat door een marter was gepakt. Ook deze vogel was vastgezet in een vork in de boom naast de nestboom, waarschijnlijk om er later naar terug te keren. Bert Dijkstra vond in

Veenhuizen tijdens een inventarisatie in 1998 twee 'vervreten' jonge Buizerds op korte afstand van een verblijf van 3 jonge boommarters en via Janco Mulder is bekend dat Boommarters Sperwers op het nest prederen. (allen mond. med.). Verder bestaat er een video-opname van STONE waarop is te zien hoe een Steenmarter een nest jonge Steenuilen predeert. De twee laatstgenoemde soorten zijn echter al weer aanmerkelijk kleiner dan een Havik.

De rollen omgedraaid

Het gebeurt natuurlijk ook wel eens dat de rollen omgedraaid zijn. Bekend is de foto op bladzijde 179 van de Ecologische van de Nederlandse Roofvogels (Bijlsma 1993). Hierop is een buizerdnest met twee jongen te zien, met op de nestrand de resten van een jonge boommarter (Bijlsma 1993a en b). Voor zover mij bekend was dat tot nu toe een van de weinige (de enige?) vondst van een gepredeerde marter op een roofvogelnest. Dit voorjaar echter werd in Mildam (Friesland) door het team van René Riem-Vis de resten van een Steenmarter op een buizerdnest gevonden. Het is niet duidelijk of de Steenmarter door de Buizerd is gedood.

Daarnaast is een poging van predatie op een jonge Boommarter door een Buizerd bekend. In Marterpassen XII, het orgaan van de Werkgroep Boommarter Nederland, wordt hiervan verslag gedaan (Dijkstra 2005). Als de boommarterjongen een week of zeven/acht oud zijn, begeven ze zich voor het eerst volledig buiten de nestholte. Ze kunnen dan nog niet zo goed klimmen en klauteren en zijn dus kwetsbaar voor predatie door roofvogels. Ook bekend is dat Bosuilen en Boommarters elkaar in de buurt van hun nestbomen proberen te verjagen of misschien wel te pesten... Tot slot worden door boommarteronderzoekers geregeld afgebeten veren van uilen en roofvogels gevonden, maar dit is niet altijd met zekerheid toe te wijzen aan marters.

Oproep

Om een beter beeld te krijgen van de 'interactie' tussen roofvogels, uilen en Boom- en Steenmarter zou ik eventuele waarnemingen hiervan graag ontvangen via aaldrik@putorius.nl. Ook losse waarnemingen van Boommarters in het algemeen en Steenmarters in bosbiotopen zijn van harte welkom.

Met dank aan Rob Bijlsma en Bert Dijkstra voor het 'oplepelen' van hun waarnemingen. Hans Kleef wil ik bedanken voor het determineren van de prooirest op het buizerdnest van Mildam en de waarnemingen vanuit de 'marter-hoek'.

Summary: Northern Goshawk *Accipiter gentilis* presumably killed by marten *Martes spec.* On 23 March a dead immature female Goshawk was found hanging in the fork of a branch of a larch at a height of 5 m. The freshly killed bird lacked the head and had biting marks in its shoulder. The site was only 8 m away from the nesting tree of a Goshawk pair, and the canopies of adjacent trees were connected. The female might have been taken whilst on the nest or roosting nearby and stored in the fork to protect it from scavengers. Surprisingly, in the same season two Goshawk young were raised by another female on the same nest.

Literatuur

- Bijlsma R.G. 1993a. Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels. Schuyt & Co., Haarlem.
- Bijlsma R.G. 1993b. De rollen omgekeerd: Buizerd *Buteo buteo* pakt Boommarter *Martes martes*. Limosa 66:124-125
- Dijkstra V.A.A., 2005. Boommarter ontmoet buizerd. Marterpassen XII 33-34, Werkgroep Boommarter Nederland.
- Herrmann M., 2004. Steinmarder in unterschiedlichen Lebensräumen. Ökologie der Säugetiere 2. Laurenti Verlag, Bielefeld.
- Lange R., Twisk P., Winden, A. van & Diepenbeek, A. van, 1994. Zoogdieren van West-Europa, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Adres:

Tortelstraat 4, 9331 KJ Norg.
aaldrik@putorius.nl